

**Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка**

**факультет соціально-педагогічної освіти та мистецтв
кафедра педагогіки та психології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор _____ А.М. Ломакович

ПРОГРАМА

**ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ІЗ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
011 ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ**

ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ СТУПІНЬ ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ

Денна/заочна форма навчання

Схвалено на засіданні
кафедри педагогіки та психології
Кременецької обласної
гуманітарно-педагогічної академії
ім. Тараса Шевченка
протокол № 12 від 22.02.2019 р.
завідувач кафедри, кандидат
педагогічних наук, доцент
_____ Л.М. Кравець

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Змістові модулі програми	7
Орієнтовні питання до іспиту	19
Критерії та система оцінювання вступного випробування	22
Рекомендована література	23

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму для складання вступного іспиту зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки розроблено відповідно Галузевих стандартів вищої освіти України (освітньо-професійна програма підготовки магістра), відповідно до паспорту наукової спеціальності та відповідно до програми підготовки фахівців з вищою освітою (докторів філософії) в галузі педагогіки за освітньо-науковою програмою на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, який відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Програма вступного іспиту дає змогу виявити рівень та якість підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Головним завданням програми вступного іспиту із спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки є з'ясування на рівні світоглядної позиції ступеня осмислення і усвідомлення науковцями-початківцями генези розвитку педагогічної науки та педагогічної практики, сутності і значення педагогіки, засад національної освіти; комплексна перевірка якості професійно-педагогічних компетенцій, стану їх готовності до дослідницької діяльності в галузі педагогіки.

Зміст програми охоплює в повному обсязі основні педагогічні категорії, поняття, терміни, факти, передбачає чітке структурування і розподіл навчального матеріалу за основними розділами: «Загальні основи педагогіки», «Історія педагогіки», «Теорія і методика виховання», «Теорія і методика навчання», «Управління освітою та освітніми процесами».

У запропонованій програмі відображено основні вимоги до здобувачів наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, які закінчили вищі навчальні заклади за освітнім рівнем магістра і прослухали базові нормативні та спеціальні курси з педагогічних дисциплін. Основною вимогою до здобувачів є високий рівень педагогічної освіченості, культури, знань, уміння застосувати здобуті знання при здійсненні наукового дослідження, що визначається вступним іспитом зі спеціальності.

Комплектація білетів передбачає системне відображення вузлових питань з зазначених складових частин програми. Здобувач на вступному іспиті має розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань.

Завдання фахового випробування складено з метою виявлення знань, вмінь, компетентностей, якими повинен володіти вступник за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

На вступному іспиті абітурієнти повинні

знати:

- ключові поняття педагогічної науки;
- історію виникнення, становлення педагогіки як науки, стан її сучасного розвитку та актуальні проблеми;
- суттєві ознаки особистості як педагогічного феномену, основні фактори, що впливають на її формування і розвиток;
- сутність дидактики як галузі педагогіки, що досліджує проблеми навчання;
- принципи, форми, методи, засоби процесу навчання;
- чинники, що визначають сучасні цілі та зміст процесів виховання, навчання та освіти молодого покоління;
- особливості національної системи виховання, шляхи її реалізації у педагогічній практиці;
- специфіку процесів навчання та виховання як педагогічного явища, їх закономірності, особливості організації в різних типах освітніх закладів;
- принципи, форми, методи, засоби ефективного виховання молодого покоління;
- шляхи підвищення ефективності управління педагогічними системами;
- зміст основних державних документів, що стосуються системи освіти в Україні взагалі;
- знати основні проблеми розвитку освіти, розуміти її соціальну роль у вирішенні глобальних проблем людства;
- механізми використання особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання;
- напрями і засоби професійного самовдосконалення педагога;
- особливості розвитку педагогічних концепцій, підходів, поглядів в їхньому історико-педагогічному аспекті.

уміти:

- оперувати основними теоретичними поняттями курсу, систематизувати зміст базових понять;
- аналізувати сучасні тенденції реформування і адаптації системи загальної середньої освіти до умов життя (суспільства), що постійно змінюються;
- характеризувати наукові уявлення про закономірності педагогічного процесу, а також обґрунтовувати модель взаємодії «учитель-учень» в середині системи загальної середньої освіти та за її межами;
- виявляти основні складові структури педагогічної діяльності;
- оперувати механізмами використання особистісного потенціалу для вирішення педагогічних завдань навчання і виховання учнів;
- користуватися елементами педагогічної техніки щодо керування своєю власною поведінкою та системою взаємодій «учитель-учень»;
- користуватися довідковими матеріалами, критично аналізувати матеріал згідно сучасних тенденцій розвитку загальної середньої освіти в Україні;
- аналізувати й порівнювати особливості розвитку різних систем навчання й виховання та вплив педагогічних поглядів видатних педагогів на них;

- володіти інформацією про культурно-історичний і діяльнісний підходи в сучасній освіті;
- застосовувати інноваційні підходи в освітній діяльності;
- володіти сучасним діяльнісним підходом і уміти надавати, отриманим в процесі вивчення цього навчального курсу, знанням і вмінням практикоорієнтовану спрямованість;
- володіти концептуальними основами, що визначають розвиток сучасної освіти;
- володіти основами сучасного компетентнісного підходу в освіті;
- уміти простежувати загальні зв'язки і закономірності в розвитку науки і освіти;
- знати основні концепції, що визначають стратегічні перспективи сучасної науки;
- володіти уявленнями про специфіку і проблеми розвитку науки в Україні.

Володіти такими **професійними компетентностями**:

- здатність учитися, здобувати знання з фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін;
- здатність оволодівати базовими уявленнями про основи філософії, психології, педагогіки, що сприяють розвитку загальної культури та соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності;
- здатність до системного педагогічного мислення, до аналітичного осмислення педагогічної дійсності; приймати найбільш вдалі рішення у відповідності до педагогічних закономірностей та принципів навчання і виховання;
- здатність щодо розуміння та сприйняття етичних норм поведінки стосовно інших людей і стосовно природи; розуміння необхідності та дотримання правил здорового способу життя;
- здатність до креативності, творчого підходу до визначення педагогічних дій у нестандартних ситуаціях,
- здатність до адаптивності і комунікабельності; наполегливості у досягненні мети;
- здатність до планування та організації навчальної діяльності у вищій школі;
- здатність використовувати сучасні ефективні засоби роботи з науковою та навчально-методичною літературою, освітніми системами у мережі Інтернет;
- здатність до виконання професійних завдань і функцій в умовах постійних змін;
- здатність реалізовувати навички самостійного вирішення педагогічних проблем на конкретних прикладах;
- здатність до критики й самокритики, адекватної та професійної оцінки та самооцінки.

ЗМІСТОВІ МОДУЛІ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

Тема 1.1. ПЕДАГОГІКА ЯК НАУКА

Педагогіка як сукупність теоретичних і прикладних наук, що вивчають процеси виховання, навчання і розвитку особистості. Педагогічна наука і система сучасних антропологічних знань.

Виникнення і розвиток педагогіки як науки. Я. А. Коменський як засновник наукової педагогіки. Етапи розвитку педагогіки. Народна педагогіка, її роль у становленні педагогічних знань. Педагогічна спадщина минулого, сучасні педагогічні дослідження, передовий педагогічний досвід як джерела розвитку педагогічної науки.

Природовідповідність та народність виховання як провідні принципи вітчизняної педагогіки. Концептуальні підходи до розуміння сутності педагогічної науки: міждисциплінарний, прикладний, фундаментальний характер педагогіки.

Об'єкт і предмет педагогіки, їх специфіка. Філософські категорії в педагогіці: сутність, явище, протиріччя, чинники, наслідки тощо. Загальнонаукові поняття в педагогіці: система, структура, модель, гіпотеза, рівень та ін. Основні педагогічні категорії (виховання, розвиток, навчання, освіта) як понятійний апарат науки.

Виховання як цілеспрямований та спеціально організований процес формування особистості. Основне призначення і проблеми виховання. Національне виховання як конкретно-історичний вияв загальнолюдського гуманістичного і демократичного виховання.

Освіта як процес і результат засвоєння систематизованих знань, формування на їх основі світогляду, набуття вмінь і навичок практичного застосування загальноосвітніх і професійних знань. Навчання – основний засіб здобуття освіти, цілеспрямована і спеціально організована взаємодія вчителя й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються вміння і навички, відбувається виховання і розвиток учнів. Виховуючий характер навчання.

Функції педагогіки: науково-теоретична, конструктивно-технічна, прогностична, теоретична, технологічна. Прогнозування тенденцій розвитку освіти як провідна функція педагогіки.

Система педагогічних наук: загальна педагогіка, вікова педагогіка, корекційна педагогіка, гендерна педагогіка, галузева педагогіка, предметні (часткові) методики, історія педагогіки, порівняльна педагогіка, соціальна педагогіка тощо.

Загальна педагогіка, її мета, специфіка, структура. Система педагогічних наук як зв'язки, що склалися у процесі історичного розвитку різних галузей педагогічних знань. Взаємозв'язок педагогічної теорії і практики, їх взаємозбагачення. Зв'язки педагогіки з іншими науками. Роль педагогіки в суспільному розвитку. Виявлення об'єктивних закономірностей

педагогічного процесу; вироблення стратегії розвитку освіти, сучасних кваліфікаційних характеристик, нових педагогічних технологій; розробка змісту освіти та відповідних йому методів, форм навчання, виховання, управління; формування об'єктивних знань про педагогічну реальність; розвиток педагогічної методології; впровадження результатів науково-педагогічних досліджень у практику; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду; розробка теоретичних моделей освітньої інфраструктури; подолання кризової ситуації в галузі виховання і навчання підростаючих поколінь; відродження й розбудова системи дошкільного виховання і Нової української школи; удосконалення професійної підготовки фахівців, національних наукових і науково-педагогічних кадрів як актуальні завдання сучасної педагогіки.

Філософський, психолого-педагогічний, соціальний напрями зарубіжної педагогіки.

Тема 1.2. МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Поняття про наукове дослідження як особливу форму процесу пізнання, свідомий цілеспрямований пошук засобів удосконалення педагогічного процесу з використанням наукового апарату, що завершується формулюванням висновків. Типи науково-педагогічних досліджень.

Характерні ознаки науково-педагогічних досліджень. Роль науково-дослідної роботи для педагогічної діяльності, удосконалення форм і методів навчання і виховання. Види науково-педагогічного дослідження: історико-педагогічне, теоретико-експериментальне, методичне.

Структура науково-педагогічного дослідження. Програма дослідження та її розділи: методологічний і процедурний. Обґрунтування актуальності дослідження, визначення його об'єкта, предмета, мети, завдань, гіпотези, методики вивчення педагогічних явищ і процесів. Роль наукової гіпотези в педагогічному дослідженні.

Організаційні етапи науково-педагогічного дослідження: визначення протиріччя в системі освіти, формулювання наукової проблеми і мети дослідження; визначення стану розв'язання протиріч, визначення об'єкта і предмета дослідження, формулювання педагогічної гіпотези; конкретизація завдань, визначення методики дослідження і показників педагогічної діяльності; експериментальні дослідження, лабораторний експеримент, масовий експеримент; узагальнення і висновки.

Методологія педагогіки як система знань, вихідних положень, принципів, ідей побудови теоретичної й практичної діяльності, а також вчення про цю систему, методи її дослідження. Регулятивна та нормативна функції методології. Рівні методології педагогічної науки: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний.

Філософські теорії (напрями) – методологія людинознавчих наук: екзистенціалізм, неотомізм, позитивізм, неопозитивізм, прагматизм. Системний, особистісний, діяльнісний, ресурсний, аксіологічний,

компетентнісний підходи до вивчення педагогічних явищ і процесів. Методика дослідження як послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворювальних дій, операцій, впливів, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.

Принципи організації та здійснення науково-педагогічних досліджень: принцип цілісності вивчення педагогічних явищ і процесів, принцип комплексного використання методів дослідження у процесі вивчення педагогічних проблем, принцип об'єктивності, принцип єдності вивчення і виховання, принцип одночасного вивчення колективу й особистості; принцип історизму, глибинного розгляду проблеми, що вивчається.

Поняття про методи науково-педагогічного дослідження як упорядковану сукупність прийомів, способів вивчення педагогічного процесу з метою досягнення певної наукової мети. Класифікація методів науково-педагогічного дослідження (загальнонаукові та конкретно наукові).

Характеристика загальнонаукових методів: загальнотеоретичних (абстракція, конкретизація, аналіз, синтез, порівняння, протиставлення, індукція, дедукція тощо), соціологічних (анкетування, інтерв'ювання, експертні опитування та ін.), соціально-психологічних (соціометрія, тестування, тренінг тощо), математичних (ранжування, шкалування, індексування, кореляція та ін.).

Характеристика конкретно-наукових методів: теоретичних (аналіз літератури, архівних джерел, документації, аналіз понятійно-термінологічної системи; побудова гіпотез, прогнозування, моделювання тощо), емпіричних (спостереження, бесіда, педагогічний консилиум, педагогічний експеримент, вивчення й узагальнення масового та індивідуального педагогічного досвіду, педагогічний експеримент, науково-педагогічна експедиція).

Тема 1.3. ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Людина, особистість, індивідуальність. Особистість як предмет та об'єкт виховання. Поняття про розвиток особистості як процес становлення та її формування під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих чинників. Формування особистості як процес соціального розвитку людини, її становлення як суб'єкта діяльності і члена суспільства. Розвиток і формування особистості, їх взаємозв'язок. Розвиток особистості: закономірності, рушійні сили, чинники. «Зони розвитку особистості» (за концепцією Л. С. Виготського).

Поняття про фактори розвитку особистості. Біологічна спадковість – відновлення в нащадках біологічної схожості з батьками у процесі розвитку особистості. Середовище як комплекс зовнішніх явищ, які стихійно діють на людину і значною мірою впливають на її розвиток. Виховання як процес цілеспрямованого формування особистості. Діяльність, або спосіб буття людини у світі, її здатність вносити зміни в дійсність, у розвиток особистості. Проблема факторів розвитку особистості в історії педагогіки.

Я. А. Коменський, Дж. Локк, Й. Г. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Г. С. Сковорода про фактори розвитку особистості.

Суперечності як рушійні сили розвитку. Об'єктивні і суб'єктивні суперечності. Механізм їх дії.

Форми розвитку: стихійний, цілеспрямований, саморозвиток і самоформування; анатомо-фізіологічний, психічний і соціальний. Акселерація і ретардація.

Тема 1.4. ПЕДАГОГ: ПРОФЕСІЯ І ОСОБИСТІСТЬ

Становлення і розвиток професії вчителя, її соціальні функції. Видатні представники педагогічної професії та їх роль у суспільному розвитку. Стратегічні напрями модернізації вітчизняної системи вищої освіти у контексті положень нового Закону України «Про вищу освіту».

Характеристика нормативно-правової бази розвитку освіти в Україні.

Закони України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», про діяльність сучасного українського вчителя. Стратегія освітньої політики в Україні у контексті її входження у Європейський освітній простір.

Педагогічна діяльність як особливий вид соціальної діяльності, спрямований на передачу накопичених людством досвіду і традиції від старших поколінь молодшим, створення умов для особистісного розвитку молоді та її підготовки до виконання певних соціальних ролей у суспільстві.

Умови ефективної педагогічної діяльності.

Специфічні характеристики педагогічної діяльності: соціальна спрямованість і висока соціальна значущість, відповідальність, динамічність, особиста сумлінність, єдність навчання, виховання і розвитку, комунікативність, науковість, творчий характер, високий рівень зайнятості, здатність до саморозвитку і самовдосконалення.

Структура педагогічної діяльності: цілеспрямована діяльність; предмет праці; засоби праці; виховання, викладання, класне керівництво, діяльність, що спрямована на професійне самовдосконалення, управлінська, організаторська, методична, позашкільна, науково-дослідна робота; суб'єкт та об'єкт педагогічного впливу, предмет їх спільної діяльності, мета діяльності та засоби педагогічної комунікації, результати діяльності, педагогічні функції.

Функції вчителя: освітня, виховна, розвиваюча, суспільно-педагогічна. Суспільні вимоги до особистості вчителя, їх взаємозв'язок із професійно значущими індивідуальними якостями вчителя.

Мета і завдання професійної підготовки вчителя. Професіограма як сукупність суспільних вимог до вчителя, перелік та опис загальнотрудових і спеціальних знань, умінь і навичок, необхідних для успішного виконання завдань професійно-педагогічної діяльності. Педагогічні вміння (гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські, комунікативні, рефлексивні). Прикладні вміння педагога. Професіоналізм учителя. Етапи формування професіоналізму вчителя. Педагогічна освіта, її мета і пріоритетні завдання.

Професійно-педагогічна компетентність як мета професійної підготовки, сукупність умінь педагога – суб'єкта педагогічного впливу – особливим чином структурувати наукове і практичне знання з метою оптимального вирішення педагогічних завдань, що випливають із певного суспільного замовлення. Засоби формування професійно-педагогічної компетентності спеціаліста. Компетентність і професіоналізм.

Поняття академічної мобільності та конкурентоспроможності фахівців. Педагогічна творчість, професійний розвиток і самовиховання творчої індивідуальності педагога, його зміст та організація. Педагогічна культура. Педагогічне спілкування. Стилi спілкування. Педагогічна етика та педагогічний такт.

Тема 1.5. ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ЯК СИСТЕМА І ЦІЛІСНЕ ЯВИЩЕ

Педагогічний процес як спеціально організована, цілеспрямована взаємодія суб'єктів освітньої діяльності, спрямованої на вирішення завдань освіти, виховання і розвитку особистості як цілісної проблеми.

Єдність і цілісність педагогічного процесу. Специфіка педагогічного процесу. Рушійні сили педагогічного процесу: суперечність між вимогами до вихованців та їх реальними можливостями щодо реалізації цих вимог; між складністю явищ суспільного життя і недостатністю життєвого досвіду молоді людини для їх розуміння; між стрімким потоком інформації і можливостями педагогічного процесу щодо їх сприйняття та ін.

Структура та основні компоненти педагогічного процесу: цільовий, змістовий, процесуальний, результативний, аналітико-коригувальний. Суб'єкт й об'єкт педагогічного процесу. Характеристика основних етапів педагогічного процесу: підготовчого етапу; етапу здійснення, етапу аналізу одержаних результатів. Циклічність педагогічного процесу.

Закономірності педагогічного процесу як об'єктивні, стійкі, повторювані, необхідні і суттєві зв'язки між явищами і процесами. Зовнішні і внутрішні закономірності педагогічного процесу. Закономірність динаміки педагогічного процесу, закономірність розвитку особистості у педагогічному процесі, закономірність управління освітнім процесом, закономірність стимулювання, закономірність єдності чуттєвого, логічного і практичного у педагогічному процесі, закономірність педагогічної і пізнавальної діяльності.

Принципи педагогічного процесу як система основних вимог до навчання і виховання, дотримання яких дає змогу ефективно розв'язувати проблеми всебічного розвитку особистості. Принципи організації педагогічного процесу (гуманістичної спрямованості, цілісного педагогічного процесу, до яких належать: цілеспрямованість педагогічного процесу; зв'язок школи з життям; науковість змісту виховання і навчання; доступність, урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; систематичність і послідовність; свідомість, активність, самодіяльність, творчість учнів; зв'язок навчання і виховання із суспільно корисною, продуктивною працею; наочність; колективний характер виховання і

навчання; повага до особистості дитини, поєднана з розумною вимогливістю до неї; вибір оптимальних методів, форм, засобів навчання і виховання; міцність, усвідомленість і дієвість результатів освіти, виховання і розвитку; комплексний підхід до вихованця) та принципи керівництва діяльністю вихованців (єдність педагогічного керівництва та ініціативності вихованців, активності, свідомості і самодіяльності учнів, поваги до особистості дитини та вимогливості до неї, опора на позитивне, доступність та посиленість, урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів тощо).

Взаємозв'язок і взаємозумовленість педагогічних принципів.

Тема 1.6. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ПЕДАГОГІКА

Народна педагогіка як галузь педагогічних знань і досвіду народу, що виявляється у домінуючих у нього поглядах на мету, завдання, засоби і методи виховання і навчання. Внесок О. Духновича в розвиток української народної педагогіки.

Народна педагогіка, етнопедагогіка, народознавство (українознавство). Історичні етапи розвитку української народної педагогіки: дохристиянські часи, княжа доба, козацька педагогіка, сімейно-побутова педагогіка українського народу XIX ст.; народна педагогіка часів українського державотворення, народна педагогіка радянських часів, народна педагогіка в незалежній Україні.

Відродження традицій народної педагогіки в сучасних умовах. Складові народної педагогіки: родинна педагогіка, педагогічна деонтологія, педагогіка народного календаря, козацька педагогіка.

Джерела народної педагогіки: фольклорні твори, етнографічні матеріали, народні звичаї, традиції, свята та ін. Виховний ідеал у різні періоди існування українського етносу. Зумовленість мети освіти й виховання в народній педагогіці традиційним народним світобаченням, національною релігією, способами життєдіяльності в конкретних історичних умовах.

Принципи народної педагогіки: природовідповідність, гуманність, трудова основа, емоційність, активність дитини, систематичність, послідовність.

Засоби народної педагогіки: рідна мова, усна народна творчість, традиції, звичаї, обряди, праця, особистий приклад, ігри, іграшки тощо.

МОДУЛЬ 2. ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Тема 2.1. ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Виховання і навчання у первісному суспільстві, давніх цивілізаціях та античному світі. Педагогічні ідеї Сократа, Платона, Арістотеля, Демокріта. Школа та педагогічна думка у Візантії, країнах Близького Сходу. Система виховання та освіти в країнах Європи. Типи шкіл. Система рицарського виховання. Середньовічні університети. Зародження гуманістичної

педагогіки. Педагогічні ідеї Ф. Рабле, Т. Кампанелли, В. Де Фельтре, Е. Роттердамського. Розвиток виховання, національного шкільництва в епоху Реформації. Єзуїтське виховання, його особливості.

Педагогічна система Я. А. Коменського. Обґрунтування Я. А. Коменським принципу природовідповідності. Вікова періодизація і система шкіл. Дидактика Я. А. Коменського. Класно-урочна система. Вимоги до вчителя. Значення теорії Я. А. Коменського для сучасної школи.

Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII – XVIII. Ідеї Просвітництва (Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Провідні ідеї історії зарубіжної педагогіки у XVII – XIX ст. (Й. Песталоцці, Й. Герbart, А. Дістервег). Школа та педагогічна думка Західної Європи у XIX ст. – перша пол. XX ст.

Реформаторська педагогіка зарубіжних країн кінця XIX-XX ст. Концепція «педагогіки вільного виховання». Педагогічна діяльність Е. Кей. Теорія вільного виховання Г. Шаррельяна і М. Монтессорі. Вальдорфська школа Р. Штайнера. Експериментальна педагогіка Е. Меймана. Педагогіка прагматизму Д. Дьюї. Педагогіка «громадянського виховання» і «трудова школа» Г. Кершенштейнера. Педагогічна технологія С. Френе.

Експериментальні школи США (У. Кілпатрік і метод проєктів, К. Уошборн і Вінетка-план, Е. Паркхерст і Дальтон-план). Екзистенціалістична педагогіка і погляди Ж.-П. Сартра. Ознаки шкіл «нового» виховання. Критична педагогіка П. Фрейре.

Тема 2.2. ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ І ПЕДАГОГІКИ

Виховання, освіта і педагогічна думка в Київській Русі. Розвиток шкільництва та педагогічної думки на території України у XIV – першій пол. XVII ст. Педагогічні ідеї П. Русина, І. Вишенського, К. Ставровецького, І. Борецького, П. Беринда, І. Гізеля, П. Могили, С. Полоцького, Є. Славинецького.

Школа та педагогічна думка в Україні у другій пол. XVII ст. – XVIII ст. Ідея «сродності» (пізнання сутності та розвиток власної натури, пошук відповідної до натури життєдіяльності; пізнання своєї національної ідентичності) Г. Сковороди. Педагогічні ідеї Ф. Прокоповича, Я. Козельського, С. Яворського, М. Козачинського.

Освіта та педагогічна думка в Україні у першій пол. – середині XIX ст. (І. Богданович, О. Духнович). Ідея «народолюб'я і людяності» в педагогічній концепції О. Духновича, природовідповідні основи його дидактики. Педагогічна система засновника класичної вітчизняної педагогіки К. Ушинського.

Освіта та педагогічна думка в Україні у другій пол. XIX ст. (М. Драгоманов, Б. Грінченко, Х. Алчевська, П. Грабовський, І. Франко, Л. Українка).

Розвиток української національної школи та педагогічної думки за часів УНР, Директорії, гетьманства П. Скоропадського. (С. Русова, І. Огієнко, М. Грушевський, Г. Лубенець).

Основні етапи розвитку освіти та педагогічної думки в радянський період. Вплив на розвиток вітчизняної педагогічної думки та шкільної практики педагогічних ідей і діяльності П. Блонського і С. Шацького. Педагогічні системи видатних вітчизняних педагогів ХХ ст.: Г. Ващенко, А. Макаренко, В. Сухомлинський.

Розвиток освіти, школи й педагогічної думки в Україні у 50-90-их рр. ХХ ст. Розвиток педагогічних інновацій в Україні у другій половині ХХ століття. Освіта в Україні на сучасному етапі духовного та національного відродження.

МОДУЛЬ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

Тема 3.1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВАННЯ

Процес виховання, його специфіка, компоненти і рушійні сили, мотиви виховання. Поняття мети виховання. Етапи процесу виховання. Управління процесом виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми.

Перевиховання: суть, функції, етапи, принципи. Результати процесу виховання. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання. Основні закономірності процесу виховання. Принципи виховання, їх характеристика.

Тема 3.2. ЗМІСТ ВИХОВАННЯ, НАПРЯМИ ВИХОВАННЯ

Основні напрями виховання. Розумове виховання: завдання, шляхи, засоби, методи; види мислення. Формування наукового світогляду. Моральне виховання: завдання, зміст, шляхи, засоби. Виховання моральної свідомості та громадянської відповідальності, національної гідності та менталітету, дисциплінованості. Героїко-патріотичне виховання: суть, завдання, зміст, форми, методи, проблеми. Екологічне виховання. Гендерне виховання. Правове виховання. Виховання несприйнятливості до наркогенних речовин. Трудове виховання, завдання, принципи, шляхи, засоби, методи трудового виховання. Зв'язок трудового виховання з політехнічною освітою й економічним вихованням. Професійна орієнтація молоді. Естетичне виховання: місце, роль, зміст, шляхи, засоби і форми. Фізичне виховання: суть, напрями, засоби, форми. Здоров'я людини – запорука її життєвого успіху.

Тема 3.3. МЕТОДИ ВИХОВАННЯ. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Поняття методу, прийому і засобу виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання. Педагогічні умови вибору й використання методів виховання.

Поняття про позакласну і позашкільну виховну роботу. Форми виховної роботи як композиційна побудова виховного процесу. Функції форм виховної роботи: організаторська, регулююча, інформаційна.

Різноманітність форм виховної роботи. Класифікація форм виховної роботи за цільовим спрямуванням та позицією учасників виховного процесу: ігри, заходи, справи.

Поняття про виховний захід, його ознаки (організаторська роль вихователя, виконавчо-спостережлива позиція вихованців). Вимоги до організації та проведення виховного заходу, його структура та зміст.

Інноваційні форми виховної роботи як результат спільної творчої діяльності педагогів, вихованців, батьківської громадськості. Приклади інноваційних форм виховної роботи.

Тема 3.4. СУСПІЛЬНІ ІНСТИТУТИ ВИХОВАННЯ. МІСЦЕ І РОЛЬ СІМ'Ї У ВИХОВАННІ

Суспільні інститути як відносно стійкі моделі поведінки людей та організацій, що історично склалися у певній сфері життєдіяльності суспільства: сім'я, церква, школа, громадські дитячі та молодіжні організації, заклади позашкільної освіти

Заклади позашкільної освіти: палаци, будинки, станції, клуби і центри дитячої творчості, дитячо-юнацькі спортивні школи, студії, бібліотеки, оздоровчі та інші заклади. Види діяльності закладу позашкільної освіти.

Роль сім'ї в духовному, економічному, соціальному розвитку суспільства. Основні виховні функції сучасної сім'ї. Виховний ідеал української сім'ї. Принципи сімейного виховання. Зміст сімейного виховання. Методи сімейного виховання. Традиції і народні звичаї у сімейному вихованні.

Провідні завдання співпраці класного керівника з батьками вихованців. Педагогічна освіта батьків. Батьківські збори. Педагогічні вимоги до організації і проведення батьківських зборів.

ТЕМА 3.5. ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Основні напрями діяльності і пріоритетні завдання сучасного класного керівника. Організація діяльності, права та обов'язки класного керівника. Форми і методи роботи класного керівника. Робота вихователя з батьками вихованців. Форми співпраці класного керівника з батьками вихованців.

Планування виховної роботи. Вимоги до плану виховної роботи. Структура плану роботи класного керівника. Педагогічна діагностика в роботі класного керівника. Методи педагогічної діагностики. Методика вивчення учнів та учнівського колективу (мета, завдання, вимоги до вибору методів, обробка результатів). Поняття про вихованість учнів, критерії вихованості, рівень вихованості.

МОДУЛЬ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Тема 4.1. СУТЬ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ. ФУНКЦІЇ ДИДАКТИКИ

Сутність і завдання дидактики. Предмет і категорії дидактики. Функції дидактики. Дидактичні системи. Типи і види навчання. Навчально-пізнавальна діяльність. Мотивація до навчально-пізнавальної діяльності. Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

Тема 4.2. ПРОЦЕС НАВЧАННЯ, ЙОГО ЗАВДАННЯ І СТРУКТУРА

Процес навчання: сутність, складники, компоненти, методологічні засади, функції. Наукові основи змісту освіти та їх удосконалення. Документи, що визначають зміст освіти (навчальні плани, програми, підручники, навчальні посібники). Поняття: знання, уміння, навички, здібності. Структура процесу навчання і відображення у ній характеру навчально-пізнавальної діяльності учнів. Визначення цільового компоненту навчання. Формування потреб в оволодінні знаннями та мотивів учіння. Поняття про рушійні сили процесу учіння.

Регулювання і контроль за ходом навчально-пізнавальної діяльності. Перспективи розвитку змісту навчання у сучасній школі.

Тема 4.3. ДИДАКТИЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ І ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ

Закономірності навчання: сутність, структура. Поняття принципу і правила навчання. Структура принципів навчання. Характеристика основних принципів навчання: цілеспрямованості, зв'язку з життям і практикою, науковості і доступності, систематичності і послідовності, свідомості, самодіяльності, активності, творчості, поєднання поваги і вимогливості, педагогічного оптимізму, виховання і навчання в колективі, поєднання виховання і навчання з продуктивною працею, зворотного зв'язку, оптимізації, інтенсифікації, комплексності. Об'єктивні закони і закономірності, якими кожен з цих принципів зумовлений. Правила педагогічної діяльності, зумовлені цими принципами.

Тема 4.4. МЕТОДИ І ЗАСОБИ НАВЧАННЯ. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ І ЇХ РОЗВИТОК У ДИДАКТИЦІ

Сутність методів, прийомів і засобів навчання. Класифікація методів навчання. Характеристика методів навчання на основі зовнішніх форм їх прояву. Характеристика методів навчання на основі їх внутрішньої логічної сторони. Характеристика методів навчання на основі внутрішнього логічного шляху засвоєння знань учнями. Критерії вибору методів навчання. Засоби навчання.

Форми організації навчання. Види і типи педагогічних систем. Форми організації навчання, їх становлення. Класно-урочна форма навчання в її історичному розвитку. Позаурочні форми навчання. Вимоги до сучасного уроку. Типи уроків, їх структура. Підготовка вчителя до уроку. Педагогічний

аналіз уроку. Сучасні форми навчання. Самостійна робота учнів та умови педагогічного керівництва нею.

Тема 4.5. КОНТРОЛЬ, ПЕРЕВІРКА ТА ОЦІНКА ЗНАНЬ

Значення, функції та об'єкт контролю. Види контролю знань. Методи контролю. Аналіз причин неуспішності учнів. Дидактичні засоби боротьби з невдачами у навчанні. Проблеми оцінки знань учнів. Перспективи тестової перевірки знань учнів. Рейтингова система оцінювання навчальної діяльності учнів. Правила і техніка контролю успішності.

МОДУЛЬ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Тема 5.1. УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА

Основна мета управління. Функції управління. Цілепокладання, організація, контроль, аналіз, регулювання, координація, корекція. Основні компоненти системи «управління освітою», їх ознаки. Прогнозування освіти, визначення змісту, організаційні форми, контролююча функція в управлінні освітою. Структура управління освітою.

Тема 5.2. ОСНОВНІ РІВНІ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Мета, завдання, основні напрями діяльності Міністерства науки і освіти. Зміст і структура управлінської діяльності обласного управління освітою. Основні завдання та зміст діяльності районного (міського) відділу освіти. Розподіл управлінської компетенції між Міністерством освіти і науки, обласним управлінням освіти, районним (міським) відділом освіти.

Тема 5.3. ОСНОВНІ ТИПИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Загальна характеристика Закону України «Про середню загальну освіту». Визначення основних типів закладів середньої освіти: початкова школа – заклад освіти I ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує початкову освіту; гімназія – заклад середньої освіти II ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує базову середню освіту; ліцей – заклад середньої освіти III ступеня (або структурний підрозділ іншого закладу освіти), що забезпечує профільну середню освіту, особливості їх діяльності. Проблеми формування та оптимізації мережі середніх освітніх закладів.

Тема 5.4. ЗАКЛАДИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У СИСТЕМІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ

У системі спеціалізованої освіти здобуття загальної середньої освіти забезпечують:

- спеціалізована мистецька школа (школа-інтернат) – заклад спеціалізованої освіти I-III або II-III ступенів мистецького профілю;
- школа-інтернат (ліцей-інтернат) спортивного профілю – заклад

спеціалізованої освіти I-III або II-III ступенів спортивного профілю (заклад із специфічними умовами навчання);

- професійний коледж (коледж) спортивного профілю – заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю (заклад із специфічними умовами навчання);

- професійний коледж (коледж) культурологічного або мистецького спрямування – заклад спеціалізованої освіти, який забезпечує здобуття професійної мистецької освіти;

- військовий (військово-морський) ліцей, ліцей з посиленою військово-фізичною підготовкою – заклад спеціалізованої освіти II-III або III ступенів військового профілю для дітей з 13 років;

- науковий ліцей, науковий ліцей-інтернат – заклад спеціалізованої освіти II-III або III ступеня наукового профілю.

Умови створення закладу нового типу. Специфіка управління закладом нового типу.

Тема 5.5. ОСНОВНІ ТИПИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Система закладів вищої освіти. Вимоги до діяльності вищих навчальних закладів різних типів. Питання акредитації вищих навчальних закладів. Умови відкриття вищих навчальних закладів. Вимоги до кваліфікаційних рівнів підготовки випускника закладу вищої освіти.

Тема 5.6. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ТА НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Нормативна база створення та функціонування закладу освіти. Основні директивні документи. Вимоги до розробки змісту та структури статуту освітнього закладу. Правила внутрішнього розпорядку освітнього закладу. Основні накази. Плани роботи закладу. Визначення стратегії діяльності закладу. Навчальні плани і програми. Посібники, методичні рекомендації. Дидактичне обладнання.

Тема 5.7. СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Управління закладом освіти як цілісна педагогічна система. Основні компоненти системи управління закладом освіти, їх характеристика. Поняття «системний підхід». Системний підхід як метод аналізу та моделювання діяльності закладу освіти.

Тема 5.8. СИСТЕМА ПЛАНУВАННЯ РОБОТИ ШКОЛИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Планування як цільова функція в системі внутрішньошкільного управління. Основні підходи до планування роботою школи: аспектний, функціональний, програмно-цільовий, змішаний. Зміст плану роботи школи. Орієнтовна структура плану. Методика планування роботи школи.

Тема 5.9. ПРИНЦИПОВІ ОСНОВИ РОЗПОДІЛУ СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У СИСТЕМІ ОСВІТИ

Сутність поняття «розподіл службових повноважень», основні принципи їх розподілу. Принципи інтегративності, системності, наступності, конкретності, програмності та їх сутність. Розподіл службових повноважень «за вертикаллю». Основні повноваження Міністерства освіти і науки, обласного управління освітою, районного (міського) відділу освіти. Розподіл службових повноважень між закладами освіти в регіоні.

Тема 5.10. ЗМІСТ І СТРУКТУРА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ І КЕРІВНИХ КАДРІВ ОСВІТИ

Поняття «компетенція» та «професійна компетентність». Основні професійні знання педагога. Гносеологічна парадигма професійних знань педагогічного працівника. Зміст професійної компетентності педагога. Поняття «менеджер освіти». Особливості підготовки менеджера освіти. Зміст і структура професійної компетентності керівника освіти. Основні проблеми підвищення ефективності підготовки керівних кадрів освіти.

Тема 5.11. ОСНОВНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Концептуальний підхід до управління як фактор поліпшення управління освітою. Оптимізація мережі закладів освіти, її сутність. Критеріальні основи управління освітою. Кваліфікований підхід до оцінювання результативності управлінської діяльності. Комп'ютеризація управління освітою, її основні напрями. Підготовка, підвищення кваліфікації та атестація керівних кадрів освіти. Підвищення ефективності атестації закладів освіти. Приведення діяльності органів управління освітою у відповідність до принципів системності та демократизації.

ПИТАННЯ ДЛЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПІРАНТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОТІ 011ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ

1. Предмет та основні проблеми дослідження педагогіки. Визначення педагогіки як науки. Основні категорії педагогіки.
2. Взаємозв'язок педагогічної теорії та педагогічної практики. Сучасні педагогічні технології навчання і виховання.
3. Завдання педагогіки як науки на етапі реформування національної системи освіти і виховання.
4. Структура сучасної педагогіки та її зв'язки з іншими науками.
5. Науково-педагогічні методи дослідження (класифікація,

характеристика, проблеми застосування).

6. Логіка та етапи науково-педагогічного дослідження.
7. Розвиток, формування, виховання особистості.
8. Фактори розвитку особистості та їх взаємозв'язок.
9. Роль виховання у формуванні особистості.
10. Різні підходи до вікової періодизації. Критерії, показники вікової періодизації розвитку особистості.
11. Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості та їх урахування у педагогічному процесі.
12. Ідеал вчителя в історії педагогічної думки.
13. Функції педагога та основні вимоги до педагогічної діяльності.
14. Педагогічний процес як цілісна система.
15. Традиції виховання та навчання особистості в українській народній педагогіці.

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

1. Проблема мети виховання у сучасній педагогіці.
2. Інноваційні концепції виховання.
3. Основні положення Концепції національного виховання.
4. Виховання особистості як педагогічна категорія.
5. Процес виховання, його структура і рушійні сили.
6. Закономірності, оновлення принципів національного виховання.
7. Зміст, основні напрямки національного виховання.
8. Громадянське виховання школярів.
9. Моральне виховання: суть, завдання, зміст, форми, методи, проблеми.
10. Художньо-естетичне виховання дітей та учнівської молоді.
11. Трудове, економічне виховання. Профорієнтаційна робота в школі.
12. Фізичне виховання учнів.
13. Формування національної самосвідомості. Героїко-патріотичне виховання: суть, завдання, зміст, форми, методи, проблеми.
14. Правове виховання. Проблема виховання свідомої дисципліни та культури поведінки.
15. Екологічне виховання. Натуралістична робота.
16. Виховання засобами народної педагогіки. Народні традиції у вихованні.
17. Роль дитячих, юнацьких організацій та об'єднань у вихованні дітей та молоді.
18. Виховання у колективі. Типи, структура колективу, динаміка та етапи розвитку колективу. Проблема педагогічного керівництва процесом формування колективу.
19. Методи виховання: класифікація, загальна характеристика.
20. Проблема застосування методів виховання в умовах гуманізації школи.
21. Самовиховання: історія, теорія, методика.

22. Перевиховання: історія, теорія, методика.
23. Виховна робота з педагогічно занедбаними дітьми.
24. Організаційні форми виховної роботи.
25. Класний керівник. Функції, напрями і форми роботи.
26. Позашкільні заклади в системі освіти і виховання.
27. Особливості та перспективи розвитку сучасної сім'ї.
28. Форми та методи роботи вчителя з батьками учнів.
29. Концепція національного виховання та проблеми її реалізації.
30. Перспективні форми виховної роботи та особливості їх використання у національній школі.

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ

1. Дидактика як історико-педагогічна проблема.
2. Становлення та розвиток української дидактики.
3. Об'єкт, предмет та проблеми дослідження дидактики.
4. Мета і завдання дидактики.
5. Основні поняття дидактики: навчання, освіта, знання, уміння, навички.
6. Суть процесу навчання. Учасники процесу навчання.
7. Рушійні сили, логіка навчального процесу.
8. Загальні закономірності навчального процесу.
9. Система дидактичних принципів.
10. Мета та завдання в структурі процесу навчання.
11. Загальне поняття про зміст освіти в сучасних умовах.
12. Шляхи та проблеми оновлення змісту освіти на сучасному етапі. Вимоги до змісту освіти. Державний стандарт загальної середньої освіти.
13. Навчальні плани та програми дисциплін як нормативні документи, що виражають зміст освіти.
14. Дидактичні проблеми оновлення сучасних підручників.
15. Загальне поняття про методи навчання. Суть, структура, функції методів навчання.
16. Класифікація методів навчання (за різними підходами).
17. Класифікація методів навчання на основі дидактичної мети навчального заняття.
18. Класифікація методів навчання за джерелами одержання знань.
19. Вербальні методи навчання, їх характеристика.
20. Ілюстративно-демонстраційний метод при вивченні нових знань. Практичні методи навчання.
21. Методи контролю знань, умінь.
22. Методика вибору методів навчання: алгоритм вибору, чинники, які впливають на вибір методів.
23. Поняття про форми навчання.
24. Розвиток форм організації навчання в історії педагогіки.
25. Урок як форма організації навчання. Типи уроків.

26. Загальне та специфічне в структурі уроків різного типу.
27. Дидактичні вимоги до уроку.
28. Шляхи удосконалення уроку в сучасній школі.
29. Нестандартний урок: проблеми, пошуки, перспективи.
30. Методика підготовки до навчального заняття.
31. Лекція як форма навчального заняття.
32. Семінарські, практичні заняття.
33. Навчальні екскурсії, їх види, методика проведення.
34. Додаткові, групові, індивідуальні заняття. Предметні гуртки.
35. Самоосвіта, самостійна, домашня навчальна робота.
36. Засоби навчання. Педагогічні основи комп'ютеризації навчання.
37. Дидактичні інновації на сучасному етапі розвитку освіти.
38. Диференційований, особистісно-орієнтований підхід у навчанні.
39. Розвивальне навчання як альтернатива традиційному.
40. Прогресивні технології навчання у вітчизняній та зарубіжній школах.
41. Оцінювання знань як дидактична проблема. Альтернативні системи оцінювання.
42. Дидактичні вимоги до оцінки знань: норми, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.
43. Шляхи удосконалення контролю та оцінювання знань, умінь та навичок школярів.
44. Проблема попередження та подолання неуспішності школярів.
45. Навчання обдарованих дітей.
46. Оптимізація навчання як дидактична проблема: суть, критерії.

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

1. Історія педагогіки – складова частина духовної культури; її предмет та джерела.
2. Педагогічна система Я. А. Коменського, її значення у розробці науково-теоретичних засад педагогіки.
3. Теорія елементарної освіти та розвивального шкільного навчання Й. Г. Песталоцці, її актуальність у сучасних умовах.
4. Основні ідеї реформаторської педагогіки кінця XIX – початку XX ст. Теорія «нових шкіл».
5. Педагогічні принципи Ф. А. Дістервега.
6. Виникнення і розвиток ідеї всебічного та гармонійного розвитку особистості в зарубіжній педагогіці.
7. Розвиток принципів природовідповідності та культуровідповідності виховання в західноєвропейській педагогіці XVII-XIX ст. (Я. А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Ф. А. Дістервег).
8. Проблеми формування особистості у зарубіжній педагогіці XVII-XIX ст. (Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Й. Ф. Гербарт, Ф. А. Дістервег).
9. Проблеми трудового виховання та зв'язку навчання з продуктивною працею в західноєвропейській педагогічній теорії та практиці (Ж.-Ж. Руссо,

Й. Г. Песталоцці, Р. Оуен та ін.).

10. Розвиток форм навчання в історії зарубіжної педагогіки.
11. Виховання та навчання в Київській Русі. Демократичні та гуманістичні засади слов'янської етнопедагогіки.
12. Соціально-педагогічна та загальнокультурна діяльність братських шкіл України XVI-XVII ст. Вплив Києво-Могилянської академії на розвиток просвіти, школи та педагогіки слов'янських народів.
13. Гуманістична спрямованість педагогічної теорії та практики Г. С. Сковороди. Ідея «сродної праці».
14. Вчення К. Д. Ушинського про народність у громадському вихованні та його реалізація в умовах сучасної України.
15. Дидактична система К. Д. Ушинського.
16. Українські діячі культури та демократи-просвітителі про основні проблеми виховання та навчання (Т. Г. Шевченко, Леся Українка, П. А. Грабовський, І. Я. Франко).
17. Українська педагогіка другої половина XIX – поч. XX ст. про взаємодію національного та загальнолюдського у формуванні особистості (О. Духнович, М. П. Драгоманов, Б. Д. Грінченко, Х. Д. Алчевська, С. Ф. Русова).
18. Проблеми формування особистості у педагогічній теорії та практиці К. Д. Ушинського.
19. Національно-культурні засади навчально-виховної роботи у школах України у 1917-1931 р.р.
20. Г. Г. Ващенко – український педагог, учений, громадський діяч, творець національної педагогіки.
21. Життя, педагогічна і літературно-публіцистична діяльність А. С. Макаренка.
22. Життя та педагогічна діяльність В. О. Сухомлинського. Морально-етичні та народно-гуманістичні засади його педагогічної системи.
23. Питання морального, естетичного, трудового та громадського виховання у педагогічній теорії та практиці А. С. Макаренка та В. О. Сухомлинського.
24. А. С. Макаренко, В. О. Сухомлинський про вчителя, розвиток його особистості й досягнення ним вершин педагогічної майстерності.

ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

1. Управління та контроль у сфері освіти.
2. Визначення поняття системи управління; основні компоненти, їх характеристика.
3. Основні директивні та нормативні документи, що регламентують діяльність органів управління освітою, їх основні положення, структура.
4. Повна загальна середня освіта. Основні типи закладів освіти, що дають загальну середню освіту.

5. Заклад загальної середньої освіти I-III ступенів.
6. Характерні ознаки ліцею, гімназії, авторської школи, освітнього комплексу, приватної школи тощо.
7. Основні типи вищих навчальних закладів, особливості їх діяльності.
8. Основні показники оцінки діяльності закладу освіти.
9. Орієнтовні критерії оцінки управлінської діяльності закладу освіти.
10. Основні структурні компоненти професійної компетентності педагогічних і керівних кадрів освіти.
11. Основні завдання та напрями діяльності районних відділів освіти відповідно до Типового положення про відділ освіти районної державної адміністрації.
12. Структура та основні положення Законів України «Про вищу освіту», «Про середню загальну освіту».
13. Принципи розподілу службових повноважень у закладі освіти, їх характеристика.
14. Основні нормативні документи, що регламентують діяльність закладів загальної середньої освіти (Положення, статuti, нормативні документи).
15. Управління закладами загальної середньої освіти I-III ступенів.
16. Система освіти в Україні: суть, структура, стан та проблеми вдосконалення ступеневої системи освіти.
17. Оновлення мережі закладів освіти України.
18. Проблеми реалізації принципів освіти України.
19. Принципи управління закладами загальної середньої освіти.
20. Методи, функції управління закладами освіти України.
21. Педагогічна рада закладу загальної середньої освіти.
22. Органи громадського самоврядування у навчальних закладах.
23. Основи наукової організації праці в закладі загальної середньої освіти.
24. Передовий педагогічний досвід та проблеми його впровадження.
25. Методична робота в закладах освіти України. Шляхи підвищення її ефективності.
26. Форми методичної роботи з учителями, їх характеристика.
27. Атестація педагогічних кадрів.
28. Планування роботи закладу загальної середньої освіти.
29. Документація в закладах загальної середньої освіти.
30. Гуманізація відносин в процесі внутрішньошкільного управління.
31. В. О. Сухомлинський про управління школою.
32. Педагогічні конфлікти, шляхи їх попередження.
33. Функціональні обов'язки директора закладу загальної середньої освіти.
34. Нетрадиційні форми методичної роботи в школі.
35. Закон України «Про освіту» та проблеми його реалізації.
36. Основні нормативні документи, що регламентують діяльність закладів освіти (Положення, статuti, нормативні документи).

КРИТЕРІЇ ТА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Прийом та оцінювання вступного іспиту проводиться відповідно до вимог чинного законодавства, нормативних документів Міністерства освіти і науки України.

Іспит відбувається відповідно до затвердженої програми іспиту за білетами у формі співбесіди. Для підготовки відповіді здобувач використовує екзаменаційні листи, які після іспиту зберігаються упродовж року в науковій частині.

Оцінювання відповідей здобувачів проводиться за існуючими сталими вимогами і нормами, а також з урахуванням:

- здатності мислити науково-педагогічними категоріями;
- об'єктивності «бачення» закономірностей і своєрідності розвитку світової, вітчизняної, регіональної освіти;
- сформованості науково-педагогічного стилю мислення особистості;
- вміння оцінювати плідні педагогічні ідеї, об'єктивність та неупередженість, розкріпаченість від ідеологічних нашарувань її суджень;
- схильності до наукової і педагогічної творчості.

Здобувач на іспиті повинен розкрити зміст основних питань білета, додаткових питань і при цьому продемонструвати:

- знання першоджерел та вміння їх аналізувати, використовувати їхні ідеї при аналізі педагогічних проблем;
- володіння змістом педагогічних принципів та категорій, вміння оперувати ними при викладанні теоретичного матеріалу;
- уміння демонструвати та аргументувати свою власну думку;
- здатність до проведення самостійних наукових досліджень в обраній галузі науки.

Максимальна можлива оцінка, відповідно до перелічених критеріїв, складає 100 балів. Загальна система рейтингових балів змістових блоків вступного випробування представлена в табл. 1.

№	Критерії оцінювання	Оцінка (у балах)
1.	Відповідь, яка виявляє всебічне й глибоке знання матеріалу з кожного екзаменаційного запитання, у тому числі ґрунтовні знання першоджерел. Ця оцінка передбачає також вільну орієнтацію здобувача у сучасній освітній проблематиці, системне бачення шляхів розв'язання актуальних проблем освіти. Відповіді на всі питання білета, додаткові запитання характеризуються повнотою, вичерпністю та обґрунтованістю.	90-100
2.	Здобувач демонструє ґрунтовні знання в обсязі навчальної програми відповідної спеціальності,	82-89

	знання основних джерел та матеріалів із додаткової літератури, головних проблем обраного напрямку, дає аргументовані відповіді на поставлені запитання.	
3.	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу, дає відповіді на запитання, які, однак, містять певні неточності.	75-81
4.	Здобувач володіє знаннями в обсязі навчальної програми, поверхово обізнаний із проблематикою обраного фаху, основними літературними джерелами; у відповіді бракує точності, аргументованості.	68-74
5.	Здобувач виявляє посередні знання навчального матеріалу, дає неточні або слабо аргументовані відповіді, порушує послідовність викладу теоретичних положень.	60-67
6.	Здобувач виявляє відсутність знань основних фундаментальних положень, навчального матеріалу, літературних джерел та основних проблем обраної наукової спеціальності, робить суттєві помилки у відповідях на запитання.	0-59

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України / Л. В. Артемова. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2-х кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн.1, – 278 с; – Кн.2. – 342 с.
3. Бондар В. Дидактика / В. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
4. Ваховський Л. Методологія дослідження історико-педагогічного процесу: постановка проблеми /Л. Ваховський // Шлях освіти. – 2005. – № 2.– С. 7–11.
5. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. / О. Вишневський. – К. : Знання, 2008. – 566 с.
6. Галус О. М. Порівняльна педагогіка : навч. посіб. / О. М. Галус, Л. М. Шапошнікова. – К. : Вища школа, 2006. – 215 с.
7. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям / С. У. Гончаренко. – Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – 278 с.
8. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. – 2-ге вид., доповн. й виправл. / С. У. Гончаренко. – Рівне : Волин. обереги, 2011. – 519 с.
9. Гупан Н. М. Українська історіографія історії педагогіки / Н. М. Гупан. – К. : А.П.Н., 2002. – 224 с.
10. Енциклопедія педагогічної освіти України [Текст] / авт.-упоряд.

- В. В. Болгов. – К. : УКЖ; ІБД, 2010. – 1040 с.
11. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень ; Акад. пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
  12. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие для пед. вузов по спец. «Педагогика и психология» / В. И. Загвязинский, Р. Атаханов. – 2-е изд., стереотип. – М. : Академия, 2005. – 208 с.
  13. Зайченко І. В. Педагогіка : підручник для студентів вищих навч. закладів / І. В. Зайченко. – 2-е вид. – К. : «Освіта України», 2009. – 528 с.
  14. Закон України «Про вищу освіту» // Голос України. – 2014. – 6 серпня. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-vii>
  15. Закон України «Про освіту» (зі змінами 2015 року). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
  16. Закон України «Про позашкільну освіту» від 22 червня 2000 року № 1841- III // Відомості Верховної Ради (ВВР). □– 2000. □– № 46. □– С. 393.
  17. Закон України «Про професійно-технічну освіту» від 10 лютого 1998 року № 103/98-ВР // Відомості Верховної Ради (ВВР). □– 1998. – № 32. –□ С. 215.
  18. Інноваційні педагогічні технології [Текст] : підручник / І. Дичківська. – 3 -тє вид., випр. – Київ : Академвидав, 2015. – 302 с.
  - 19.20. Інтеграційні процеси у вищій освіті [Текст] : навчальний посібник / Н. М. Чернуха ; Київ, ун-т ім. Б. Грінченка. – Київ : Київ, ун-т імені Бориса Грінченка, 2015. – 92 с.
  20. Конвенція ООН про права дитини. – К., 1997. – 32 с.
  21. Конституція України. – К., 1996. – 56 с.
  22. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 7–13.
  23. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді. – Режим доступу: mon.gov.ua/content/Новини/2015/06/16/konczepczziya.doc
  24. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.
  - 25.29. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: теорія і практика (др. пол. ХХ- поч. ХХІ ст.) : монографія. / О. І. Локшина. – К. : Богданова А. М., 2009. – 404 с.
  26. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В. Малафіїк. □– К.: Кондор, 2009. □– 405 с.
  27. Матвієнко О. В. Стратегії розвитку середньої освіти в країнах Європейського Союзу : монографія / О. В. Матвієнко. – К. : Ленвіт, 2005. – 381 с.
  28. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні : навч. посіб. / Л. А. Медвідь. – К. : Вікар, 2003. – 335 с.
  29. Методика викладання у вищій школі [Текст] : навч. посібник / О. В. Малихін, І. Г. Павленко, О. О. Лаврентьєва, Г. І. Матукова. – К. : КНТ, 2014. – 260 с.

- 30.Методологія науково-педагогічних досліджень [Текст] : підручник для магістрів спец. «Педагогіка вищої школи» / С. О. Сисоєва, Т. Є. Кристопчук, С. О. Сисоєва. – Рівне : Волинські обереги, 2013. – 359 с.
- 31.Морозова Т. В. Основи наукової діяльності [Текст] : навч. посібник. Ч. 1. Підготовка, написання й оформлення наукових робіт / Т. В. Морозова, Н. С. Андрусак. – Чернівці : ЧНУ, 2011.
- 32.Нариси з історії українського шкільництва (1905-1933) : навч. посібник ; за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Заповіт, 1996. – 302 с.
- 33.Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи / В. Л. Ортинський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
- 34.Педагогіка : хрестоматія / Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко – К. : Знання-Прес, 2011. – 700 с.
- 35.Порівняльна педагогіка: методологічні орієнтири українських компаративістів : хрестоматія / [авторський колектив]. – К. : Педагогічна думка, 2015. – 176 с.
- 36.Сидоренко В. К. Основи педагогічних досліджень / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. – К. : Зеніта, 2000. – 259 с.
- 37.Фіцула М. М. Педагогіка / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2003. – 528 с.
- 38.Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – К. : «Академвидав», 2014. – 456 с.

Загальні основи педагогіки

1. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н. П. Волкова – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 576 с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи [Текст] : підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів ВНЗ / С. С. Вітвицька. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 383 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Закон України «Про загальну освіту» // Відомості Верховної Ради. – 1999. – №28.
5. Закон України «Про вищу освіту» // Голос України. – 2014. – 6 серпня. –
6. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-vii>
7. Закон України «Про освіту» (зі змінами 2015 року). – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
8. Закон України «Про позашкільну освіту» // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 46.
9. Кузьмінський А. І. Педагогіка: завдання і ситуації : практикум / Кузьмінський А. І., Вовк Л. П., Омеляненко В. Л. – К. : Знання-Прес, 2003. – 429 с.
- 10.Кузьмінський А. І. Педагогіка у запитаннях і відповідях : навч. посіб. /

- Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. – К. : Знання, 2006. – 311 с.
11. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / Г. М. Мешко. – К. : Академвидав, 2010. – 197 с.
  12. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Світ виховання. – 2005. – №4 (5). – С. 6–30.
  13. Товканець Г. В. Педагогіка : навчально-методичні матеріали / Г. В. Товканець. – Мукачево : МДУ, 2012. – 266 с.
  14. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 626 с.
  15. Фізеші О. Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія і методика виховання. Школознавство : навч. посібник для студентів ВНЗ / О. Й. Фізеші. – К. : Кондор, 2014. – 390 с.
  16. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи [Текст] : навч. посібник / М. М. Фіцула. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. – 454 с.
  17. Фіцула М. М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула – К. : Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

Теорія виховання

1. Бех І. Д. Виховання особистості : [підручник] / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2008. – 848 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
4. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія : навч. посіб. / В. А. Гладуш, Г. І. Лисенко. – Д., 2014. – 416 с.
5. Грищенко С. В. Самовиховання особистості : монографія / Світлана Владиславівна Грищенко. – Чернігів : ЧДТУ, 2009. – 252 с.
6. Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції : монографія / О. Є. Гуменюк. – Тернопіль : Економічна думка, 2002. – 186 с.
7. Енциклопедія освіти /Акад.пед.наук. України; за ред.В. Г. Кременя. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Закон України «Про загальну середню освіту». – (Із змінами, внесеними згідно із Законами) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/651-14>– Назва з екрана.
9. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/conv/page>. – Назва з екрана.
10. Карпенчук С. Г. Самовиховання особистості : наук.-метод. посіб. / С. Г. Карпенчук. – К. : Інститут змісту і методів навчання, 1998. – 214 с.
11. Кон И. С. Личность как субъект общественных отношений / И. С. Кон. – М. : «Знание», 1966. – 342 с.
12. Макаренко А. С. Коллектив и воспитание личности / А. С. Макаренко ;

- сост. В. В. Кумарин. – М. : Педагогика, 1972. – 336 с
- 13.Макаренко А. С. Проблемы школьного советского воспитания (лекции) // Педагогические сочинения в 4-х т. / А. С. Макаренко. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 4. – С. 123–202.
  - 14.Марушкевич А. А. Основи педагогіки : навчальний посібник / А. А. Марушкевич. – Київ : ВПЦ Київський університет, 2007. – 123 с.
  - 15.Маслоу А. Мотивация и личность : пер. с англ. / А. Маслоу. – СПб : Питер, 2008. – 352 с.
  - 16.Модернізація освіти України у контексті євроінтеграційних процесів: історико-педагогічний аспект : монографія / За ред. Н. Г. Сидорчук. – Житомир : ЖДУ, 2008. – 300 с.
  - 17.Москальова Л. Ю. Виховання у майбутніх учителів морально-етичної культури: теоретичний та методичний аспекти : монографія / Л. Ю. Москальова. – Мелітополь : ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 464 с.
  - 18.Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show>
  - 19.Оржеховська В. М. Превентивна педагогіка : навч. посіб. / В. М. Оржеховська, О. І. Пилипенко ; АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України. – Черкаси : [Б. в.], 2007. – 282 с.
  - 20.Педагогіка вищої школи / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук та ін. ; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. П. Лугового]. – К. : Педагогічна думка. – 2009. – 256 с.
  - 21.Педагогіка : хрестоматія / Уклад.: А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2006. – 700 с.
  - 22.Попович Н. М. Неперервна педагогічна освіта: організаційно-методичні засади : навч. посіб. / Н. М. Попович. – Ужгород : Вид-во ФОП Бреза А. Е., 2014. – 124 с.
  - 23.Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. / В. Олександрович Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 3 : Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. – 670 с.
  - 24.Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський // К. : Рад. школа, 1978.
  - 25.Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : У 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1977. – Т. 3. – С. 7–279.
  - 26.Стельмахович М. Г. Теорія і практика українського національного виховання / М. Г. Стельмахович. – Ів.-Франківськ : Лілея НВ, 1996.
  - 27.Теличко Н. В. Теорія і методика формування основ педагогічної майстерності майбутнього учителя початкових класів : наук. монографія / Н. В. Теличко. – К. : Кондор, 2014. – 522 с.
  - 28.Товканець Г. В. Економічна освіта у вищій школі Чехії і Словаччини у ХХ столітті [монографія] / За ред. дійсного члена НАПН України Н. Г. Ничкало. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – 506 с
  - 29.Ушинський К. Д. Твори в 6 т. / К. Д. Ушинський. – Т.1. – К. : Радянська

школа, 1954. – 452 с.

30. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура / За ред. В. Кременя. – Київ: Педагогічна думка, 2008. – 471 с.
31. Філософія освіти в сучасній Україні. – К. : Міністерство освіти України, 1997. – 544 с.
32. Френе С. Избранные педагогические сочинения / С. Френе. – М. : Прогресс, 1990. – 340 с.
33. Хоружа Л. Л. Педагогічна деонтологія : навч.-метод. посіб. / Л. Л. Хоружа ; [ред. М. Б. Євтух, Л. М. Ващенко] / Київський міський педагогічний університет ім. Б. Грінченка. – К. : [б. в.], 2008. – 96 с.
34. Якса Н. В. Основи педагогічних знань : навч. посіб. / Н. В. Якса. – К. : Знання, 2007. – 357 с.

Історія педагогіки

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підручник для студентів ВНЗ / Л. В. Артемова. – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів / Г. Ващенко. – К. : Школяр, 1997. – 410 с.
3. Галузинський В. М. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. / Галузинський В. М., Євтух М. Б. – К., 1995. – 270 с.
4. Зайченко І. В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга І. Історія зарубіжної педагогіки : навч. посібник / І. В. Зайченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010.
5. Зайченко І. В. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга ІІ. Школа, освіта і педагогічна думка в Україні : навч. посібник / І. В. Зайченко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010.
6. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / І. В. Зайченко. – [2-ге вид.]. – К. : Освіта України, 2008.
7. Історія української школи і педагогіки : хрестоматія / упор. О. О. Любар / за ред. В. Г. Кременя. – К. : П-во «Знання», 2003.
8. Левківський М. В. Історія педагогіки / М. В. Левківський. – Житомир, 2001. – 460 с.
9. Любар О. О. та ін. Історія української педагогіки / За ред. М. Г. Стельмаховича. – К. : ІЗМН, 2000.
10. Любар О. О. Історія української школи і педагогіки / О. О. Любар. – К. : Знання, 2006. – 447 с.
11. Мельничук О. С. Історія педагогіки України / О. С. Мельничук. – К. : Вища шк., 1998. – 310 с.
12. Коваленко Є. І. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія, навч. посібник для студентів ВНЗ / Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна / за ред. Є. І. Коваленка. – К. : Центр навчальної літератури, 2006.
13. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття / В. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 290 с.
14. Кравець В. Історія класичної та зарубіжної педагогіки та шкільництва :

15. навчальний посібник для студентів педагогічних навчальних закладів / В. Кравець. – Тернопіль, 1996. – 436 с.
16. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник / М. В. Левківський. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 360 с.
17. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підручник для студентів ВНЗ / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання-Прес, 2007.
18. Левківський М. В. Історія педагогіки : підручник для студентів ВНЗ. – [2-ге вид., доп.] / М. В. Левківський. – К. : Центр навчальної літератури, 2006.
19. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – початок XX ст.) : Нариси / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К., 1991. – 381 с.
20. Скільський Д. М. Історія української педагогіки : ілюстрований навчальний посібник / Д. М. Скільський. – Тернопіль : навч. кн. – Богдан, 2012.
21. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І. Д. Звереві]. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 336 с.
22. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О. В. Сухомлинська. – К. : А.П.Н., 2003. – 68 с.
23. Українська педагогіка в персоналіях [Текст] : навч. посіб. : у 2-х кн. – Кн. 1 : X–XIX століття / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – 624 с.
24. Українська педагогіка в персоналіях [Текст] : навч. посіб. : у 2-х кн. – Кн. 2 : XX століття / за ред. О. В. Сухомлинської. – К. : Либідь, 2005. – 552 с.

Організація і управління освітою

1. Антонюк О. Менеджмент в освітній сфері: концептуальні засади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://personal.in.ua/article.php?ida=381>
2. Березняк Е. С. Реалізація принципу демократизації в управлінській діяльності директора школи : метод. посіб. для керівників шкіл / Е. С. Березняк. – К., 1996. – 61 с.
3. Дарманський М. М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні / М. М. Дарманський. – Хмельницький : Поділля, 1996. – 383 с.
4. Єльнікова Г. В. Управлінська компетентність / Г. В. Єльнікова. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2005. – 128 с.
5. Новак В. О. Основи теорії управління : навч. посібник / В. О. Новак. – К. : НАУ, 2001. – 236 с.
6. Товканець Г. В. Педагогіка : навчально-методичні матеріали / Г. В. Товканець. – Мукачево : МДУ, 2012. – 266 с.
7. Фіцула М. М. Педагогіка : посібник / М. М. Фіцула. – К., 2000. – 165 с.
8. Черниш А. П. Менеджмент освіти : навчальний посібник / А. П. Черниш. – К. : Видавництво «Університет» КМПУ імені

Б. Д. Грінченка, 2008. – 52 с.